Sør-Varanger kommune

Kuärgg - ČeäppadVuõtt - staanvuõtt, pue'rrvâäjjam - õhttsallašvuõtt

Glede - Mestring - Trivsel – Trygghet - Tilhørighet

Illu – Hálddašeapmi – Loaktin – Oadjebasvuohta – Gullevašvuohta

Ilo – Hallita – Viihtyisä – Turvallisuus – Kuuluminen

Радость – Мастерство - Благополучие - Защищенность - Чувство принадлежности

Farxad – Hanashada – Fiicnaan – Nabad – Ka mid ahaansho

الفرح - تمكن - سلامة - الانتماء

Strategisk oppvekstplan 2021 – 2031

Sør-Varanger kommune

02.06.2021

Innhold

Forord3
Innledning 4
Rammer og avklaringer 4
1.0 Strategisk oppvekstplan 5
1.1 Strategisk oppvekstplan for Sør-Varanger, kort fortalt 5
1.2 Oppbygging av Strategisk oppvekstplan for Sør-Varanger 6
1.3 Grunnlag for planutvikling i Sør-Varanger 7
2.0 Lokale føringer 8
2.1 Visjoner og verdier 8
2.2 Overordnede mål 9
2.3 Sør-Varanger mot 2026, Kommuneplanens samfunnsdel 10
3.0 Nasjonale føringer for oppvekstfeltet 11
3.1 Kunnskapsdepartementets sektormål 12
3.2 Sentrale lover for oppvekstfeltet 12
3.3 Folkehelse 12
3.4 Internasjonale føringer 13
4.0 Utfordringer og muligheter for oppvekstfeltet 14
4.1 Sør-Varanger kommune – Noen hovedtrekk 14
4.2 Allmenne utfordringer 16
5.0 Fokusområder på oppvekstfeltet 17
5.1 Livsmestring og inkludering 17
5.2 Utdanning og opplæring 20
5.3 Organisasjon og samhandling 24
6.0 Sør-Varanger kommunes strategier for god oppvekst 26
6.1 Medvirkning 27
6.2 Utjevning og inkludering 28
6.3 Tidlig innsats 30
6.4 Styrket tverrfaglig og tverrsektoriell innsats 31
6.5 En helhetlig organisering, med høy faglighet og kompetanse 32
7.0 Strategisk oppvekstplan – kort oppsummering 33

Forord

Barn og unge i Sør-Varanger skal ha en oppvekst preget av trygghet, glede og mestring.

Barnas beste, og respekt for både barndommens egenverdi og hvert enkelt barn, skal ligge til grunn for innsatsen i oppvekstsektoren i Sør-Varanger kommune.

Barn gjør det bra når de kan, og alle barn skal ha mulighet til en god utvikling, uavhengig av familiebakgrunn, funksjonsnivå, bosted, eller andre sosiokulturelle og økonomiske føringer.

En trygg barndom, med passe utfordringer og nødvendig tilrettelegging, krever at kommunen har kompetente yrkesutøvere og bygger strukturer som evner å se, og ivareta, barn og unge på en varm, forutsigbar, ansvarstakende og profesjonell måte.

Det er de voksnes ansvar å legge til rette for at alle barn og unge lærer å ha omsorg for seg selv og andre, tør å utnytte sine evner, ta utfordringer og sprenge grenser. Skal vi få til dette, må vi legge til rette for at oppvekst blir et felles prosjekt for familier, naboer, frivillige lag og foreninger, bedrifter og profesjonelle yrkesutøvere.

Barn og unge i Kommuneplanens samfunnsdel

Sør-Varanger mot 2026

Barn og unge preges av høy sosial og faglig utvikling, noe som oppnås ved et oppvekstmiljø basert på trygghet, trivsel, tilhørighet og tilgjengelighet.

Barn og ungdom utgjør en viktig andel av befolkningen og de utgjør en av kommunens fremste ressurs. At de unge i kommunen befinner seg i et oppvekstmiljø basert på trygghet, trivsel og tilhørighet er viktig for å utvikle høy sosial og faglig utvikling.

De unge utgjør fremtiden til Sør-Varangersamfunnet.

Gode oppvekstsvilkår for barn og ungdom vil kreve en helhetlig og tverrsektoriell innsats. Det er summen av tiltak som er avgjørende for om de unge opplever trivsel og tilhørighet til lokalsamfunnet. Samtidig hverken kan eller skal de offentlige tjenester og tilbud erstatte foreldreansvar, frivillige organisasjoners innsats, stimulans til egenaktivitet eller dugnadsånden i nærmiljøet.

Sør-Varanger mot 2026
Kommuneplanens samfunnsdel 2014 - 2026

Innledning

Strategisk oppvekstplan 2021 – 2031 omfatter alle de kommunale områdene som yter tjenester til barn og unge, og skal bidra til at Sør-Varanger kommune utvikler tjenester som fyller lovkrav og gir gode oppvekstsvilkår, med de beskrevne strategiene som utgangspunkt for både daglig drift, planer, rutiner og konkrete tiltak.

I planprogrammet har kommunestyret listet opp fire hovedutfordringer for oppvekstfeltet: Kvalifisert personale, innvandring og bosetting av flyktninger, tverrfaglig samarbeid og utvikling av lokaler og uteområder. I tillegg skal kvalitet i tjenestetilbudet, folkehelse for barn og unge og samarbeid med foresatte være gjennomgående for planen.

Rammer og avklaringer

Strategisk oppvekstplan skal omfavne oppvekstsvilkårene for barn og unge fra 0 til 23 år, og gi overordna strategier og føringer for feltet. Barn under barnevern kan ha ettervern til de er 23 år, og rett til videregående skole gjelder til 23 år, derfor er dette et naturlig stoppested for oppvekstplanen. I lovtekst er begrepet «barn», vi veksler mellom «barn» og «ungdom» og «barn og unge». I mange tilfeller har ungdom andre behov enn små barn, og det er nyttig å kunne tydeliggjøre målgruppe.

I Sør-Varanger skal tjenestene til barn og unge ha et felles, pedagogisk og forsknings- og kunnskapsbasert fundament. Det er et mål at de grunnleggende rutinene og overordnede pedagogiske prinsippene skal være like, uavhengig av hvilken barnehage, eller skole, et barn kommer til i Sør-Varanger kommune. Vi benytter begrepet Sør-Varangerskolen for å tydeliggjøre at vi er i prosess mot en felles pedagogisk praksis. De pedagogiske enhetene har samtidig ansvar for å utvikle sin enhets didaktiske praksis.

Planen bruker begrepet **oppvekstsektoren** om de tjenestene som er direkte knyttet til oppvekst, og samlet i én sektor i Sør-Varanger kommune. Begrepet **oppvekstfeltet** inkluderer i tillegg andre tjenester og tilbud som er knyttet til barn og unges oppvekst, men som ikke er organisert i samme sektor, for eksempel helsetjenester og private fritidstilbud. Helsestasjon, skolehelsetjeneste, ergo- og fysioterapi, kommunepsykolog, psykisk helse og rus er kommunale helsetjenester som hører inn under Sektor for helse, omsorg og velferd i Sør-Varanger kommune.

Barn og unge har rett til å bli holdt informert, og til å uttrykke sine meninger. De skal bli hørt i saker som angår og berører dem. Gjennom hele planprosessen har Ungdomsrådet vært inkludert ved egne møter, der de har blitt informert og der de har kommet med innspill til problemstillinger, utfordringer og løsninger. På tross av smittevernregimet gjennom hele høringsperioden, fikk vi gjennomført 3 møter med ungdomsrådet, i tillegg til at enhetsleder og ansvarlig for Ungdomsrådet sikret egne behandlinger og tett dialog. Øvrige høringspartnere som elevråd, foreldreutvalg, ansatte og fagforeninger ble holdt orientert gjennom digitale løsninger, og ved at barnehager og skoler sikret orientering ut i sine enheter. Gjennom arbeidsgruppa for Strategisk oppvekstplan var alle fagområder orientert og delaktige gjennom sine enhetsledere. Handlingsdelen legger føringer for at barn og unge også skal være en aktiv part ved iverksetting og gjennomføring av Strategisk oppvekstplan.

1.0 Strategisk oppvekstplan

1.1 Strategisk oppvekstplan for Sør-Varanger, kort fortalt

I Sør-Varanger skal barn og unge medvirke i eget liv, og barnas beste være det førende prinsippet for oppvekstfeltet. Oppvekstfeltet skal bidra til utjevning og arbeide forebyggende gjennom gode, universelle tiltak og tidlig innsats.

En god oppvekst starter i svangerskapet. Oppvekstplanen skal favne oppvekstsvilkårene for barn og unge fra det første møtet på helsestasjonen til de er ferdige med videregående skole. Oppvekstplanen omhandler de kjernetilbud Sør-Varanger kommune skal ha, som kommunale helsetjenester, barneverntjenester, pedagogisk-psykologiske tjenester og grunnskole for voksne, sammen med barnehage, skolefritidsordning, kulturskole og skole. I tillegg er fritids-aktiviteter og familie sentrale faktorer i oppveksten, noe som må tas hensyn til i planen.

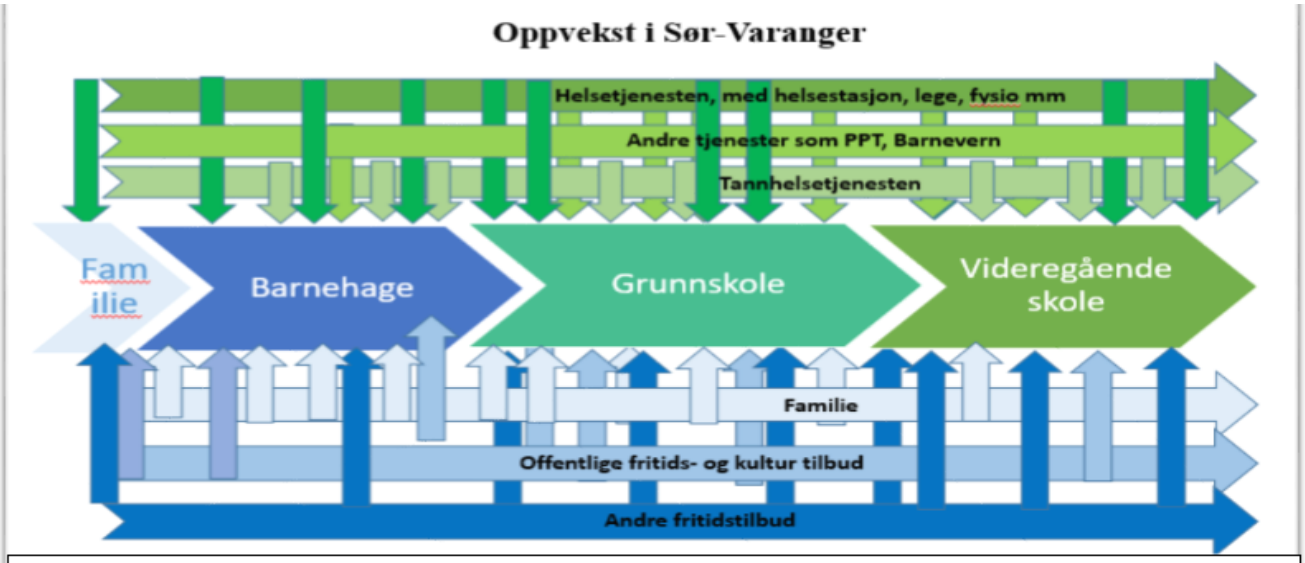

Strategisk oppvekstplan skal se hele barndommen og ungdomstiden i sammenheng. Mange ulike faktorer spiller inn på oppveksten. De offentlige tjenestene må spille på lag med familie, lag og foreninger og næringslivet, slik at vi sammen kan skape en god oppvekst i Sør-Varanger.

Tilbudene til barn og unge skal være kvalitetssterke og likeverdige, slik at alle kan utvikle sine evner og ressurser. Arbeidet med å styrke fagligheten og kvalitet på tjenestene er en kontinuerlig, systematisk prosess. Fagområdene må derfor utarbeide både gode planer for virksomheten og rutiner for tilstandsrapportering i tillegg til en god pedagogisk/faglig praksis.

En helhetlig og solid organiseringen av oppvekstsektoren, og godt tverrsektorielt samarbeid, er nødvendig for at vi skal lykkes med å skape en oppvekst preget av kompetanse, kvalitet, trygghet, mestring og glede i Sør-Varanger kommune.

Strategisk oppvekstplan vil gjelde for 10 år, og legger prinsipielle føringer for oppvekst i Sør-Varanger kommune. Optimalisering av den daglige driften er en forutsetning for å skape utvikling, men en strategisk oppvekstplan skal se lengre enn dette, og gi retning, mål og strategier for faglig og organisatorisk satsing og utvikling over tid. Med utgangspunkt i dette kan store og små saker få en forutsigbar behandling i tråd med planen. Det er signalisert et behov for å utrede barnehage- og skolestruktur for Sør-Varanger kommune. Gjennom Strategisk oppvekstplan skal visjoner, mål og strategier fremkomme. Dette legger grunnlag for en selvstendig behandling av barnehage- og skolestruktur for Sør-Varanger.

1.2 Oppbygging av Strategisk oppvekstplan for Sør-Varanger

Strategisk oppvekstplan 2021–2031 omfatter alle de kommunale områdene som yter tjenester til barn og unge, og skal bidra til at Sør-Varanger kommune utvikler tjenester som fyller lovkrav og gir gode oppvekstsvilkår, med de beskrevne strategiene som utgangspunkt for både daglig drift, planer, rutiner og konkrete tiltak.

Strategisk oppvekstplan er en samling av fire dokumenter:

- Strategisk oppvekstplan 2020 – 2030 - Politisk vedtak
- Strategisk oppvekstplan, Handlingsdel 2021 – 2025 - Politisk vedtak
- Å vokse opp i Sør-Varanger, Kunnskapsgrunnlag - Vedlegg, orienterende
- Prosessdokument for Strategisk oppvekstplan - Vedlegg, orienterende

«Strategisk oppvekstplan 2021-2031» synliggjør utfordringer og mål, og gir oss overordna strategier og føringer. Denne planen befinner seg i mulighetsrommet mellom statlige føringer, vedtatte politiske visjoner og mål og hverdagens realiteter og utfordringer ressursmessig og økonomisk. Slik skal Strategisk oppvekstplan peke framover, og legge grunnlag for utvikling.

Planen har tre fokusområder:

- Livsmestring og inkludering
- Utdanning og opplæring
- Organisasjon og samhandling

De ulike tjenestene i Sør-Varanger kommune vil til en viss grad berøre alle fokusområdene. Den inndeling vi har gjort danner altså ingen gjensidig utelukking, bare en enkel gruppering, av tjenestene og utfordringsområdene. Hvert av fokusområdene består av utfordringer og mål knyttet til de ulike tjenestene, oppsummert som hovedmål for fokusområdet. Det er disse hovedmålene som danner grunnlag for handlingsdelen av Strategisk oppvekstplan.

De sentrale strategiene for oppvekstsektoren i den kommende 10 års perioden er beskrevet til sist i den strategiske planen:

- Medvirkning
- Utjevning og inkludering
- Tidlig innsats
- Tverrfaglig og tverrsektoriell samhandling
- God organisering og høy kompetanse

Oppvekstfeltet er stort og sammensatt. Kunnskapsgrunnlaget gir en kort beskrivelse av fagfeltene, og danner bakteppet for valg av utfordringer og mål i den strategiske planen.

Prosessdokumentet omhandler vedtak som ligger til grunn for Strategisk oppvekstplan, selve planutviklingsprosessen og høringsuttalelser og merknadsbehandling.

Strategisk oppvekstplan skal følges opp av en handlingsdel, med en oversikt over nødvendige handlingsplaner, rutiner og konkrete tiltak og temaplaner. Handlingsdelen skal rulleres hvert 4. år. Med dette får vi både en tydelig, langsiktig retning på arbeidet, og en konkret og dynamisk handlingsdel å arbeide ut fra. Kostnader og økonomiske kalkyler må inngå i handlingsplanarbeidet. Iverksetting av tiltak kan således justeres ut fra en avveiing mellom faglige behov og kommunens økonomiske handlingsrom.

1.3 Grunnlag for planutvikling i Sør-Varanger

Når vi skal søke utvikling, er det viktig å ha kunnskap om forutsetningene og rammene for driften, og det er viktig at planverket er lyttende og samspilt.

Kunnskapsgrunnlaget for Strategisk oppvekstplan gir en mer utfyllende bakgrunn for utfordringer og innsatsområder på oppvekstfeltet i Sør-Varanger kommune. I Strategisk oppvekstplan er det først og fremst konklusjonene, i form av utfordringer og mål, som er tatt med.

De utfordringene vi presenterer for Sør-Varangersamfunnet, er framkommet gjennom Kommuneplanens samfunnsdel, øvrig kommunalt planverk og kommunale rapporter som Tilstandsrapport for grunnskolen og Oversiktsbildet for folkehelse. Til sammen er kunnskapstilfanget svært bredt for oppvekstsektoren, fra Folkehelseinstituttets folkehelsebarometer og oppvekstbarometer, Statistisk sentralbyrås og departementenes statistikker til Ungdata og Elevundersøkelsen som gir oss verdifull kunnskap om hvordan barn og unge selv opplever sin hverdag. Også Ungdomsrådet og enkelte elevråd har bidratt med gode, konkrete innspill, skriftlig og gjennom møter og verksteder knyttet til MOT, AlleMed, og andre fora der barn og unge selv, eller voksne rundt dem, presenterer utfordringer og forslag til forbedringer.

I tillegg til dette utarbeider grunnskolen en årlig tilstandsrapport, barnehager og skoler har stort kunnskapsgrunnlag gjennom utviklingsprosjektet i SePU-samarbeidet (Senter for praksisrettet utdanningsforskning) og samtlige tjenester rapporterer til Utdanningsdirektoratet (Udir), Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (BUF-dir) eller andre. Disse rapportene er tilgjengelige for våre egne tjenester, og delvis offentlige.

All offentlig virksomhet i Norge skal arbeide for å støtte opp om FNs bærekraftmål. Vår plan, og vår virksomhet tar høyde for dette. Det innebærer at de tiltak vi iverksetter skal vurderes i forhold til om de bidrar til økt bærekraft, og om tiltakene er akseptable, rettferdige og gjennomførbare.

2.0 Lokale føringer

Overordnet visjon for Sør-Varanger kommune

Sør-Varanger kommune skal utvikles til et lokalsamfunn som gir grunnlag for befolkningsvekst i alle deler av kommunen. Arealdisponering og offentlig service og tjenesteproduksjon skal dimensjoneres ut fra en samlet befolkning på 12 000 innbyggere ved planperiodens utløp, og ha en kvalitet som gjør kommunen attraktiv som bosted og for etableringer og knoppskyting i privat næringsliv.

Sør-Varanger mot 2026

Kommuneplanens samfunnsdel 2014 - 2026

2.1 Visjoner og verdier

Kommuneplanens samfunnsdel er en samling visjoner, mål og strategier for kommunen. Sør-Varanger kommune skal være en grensesprengende kommune, der tjenestene preges av medarbeidere som er engasjerte, modige, serviceorienterte, tilgjengelige og helhetstenkende.

Lokale planer og vedtak, sammen med nasjonale og internasjonale føringer for barns rettigheter, danner rammene for utvikling av oppvekstfeltet. Kommunestyret har gjennom kommuneplanens samfunnsdel lagt føringer for planutvikling i Sør-Varanger.

Kommuneplanens samfunnsdel slår fast at i Sør-Varanger skal…

> *«Barn og unge preges av høy sosial og faglig utvikling, noe som oppnås ved et oppvekstmiljø basert på trygghet, trivsel, tilhørighet og tilgjengelighet.»*

Dette harmonerer godt med Folkehelseinstituttets kriterier for sosialt bærekraftige lokalsamfunn:

> «*At innbyggerne har tillit til samfunnet og hverandre, at de har tilgang til arbeid, utdanning og gode nærmiljø, og at de føler at de hører til og opplever trygghet*.»[1]

Strategisk oppvekstplan tar utgangspunkt i Kommuneplanens samfunnsdel, og knytter an til de visjoner og overordnede mål som er politisk vedtatt for Sør-Varanger kommune. Disse er i sin helhet gjengitt i Kunnskapsgrunnlaget, mens vi i Strategisk oppvekstplan presenterer de målene vi særlig fokuserer på i inneværende planperiode.

Den strategiske planen må både være faglig solid, dynamisk og framtidsrettet, slik at den kan meisle ut strategier for å utvikle Sør-Varanger til å bli en enda bedre kommune å vokse opp i. Kompetanse, profesjonalitet og omsorg, sammen med gode rutiner og tverrfaglig samarbeid danner grunnlag for å skape gode oppvekstmiljø. Planen skal både en retningsholder og en arbeidsbeskrivelse som angir mål og strategier, grunnleggende prinsipper og nødvendig organisering og konkrete tiltak for å skape utvikling. Den strategiske oppvekstplanen må legge klare føringer samtidig som den er så fleksibel at oppvekstfeltet kan takle framtiden, enten det går mot nedgangstider, eller oppgangstider og økte barnetall.

[1] https://www.fhi.no/hn/folkehelse/artikler/sosialt-barekraftige-lokalsamfunn/

2.2 Overordnede mål

I Sør-Varanger skal barnas beste være førende. Alle barn og unge skal møtes med respekt og være inkludert i samfunnet. Med en trygg forankring i vårt lokalsamfunn skal barn og unge kunne utvikle egne talent, kunnskap og kompetanse, evne til samspill, tro på egne krefter og mot til å løse livets utfordringer.

Kommunale tjenester skal bidra til at disse målene nåes, og at barn og unge får en trygg oppvekst. Strategisk oppvekstplan legger strategiene for dette. Vi kan si at det å utvikle, og ta i bruk de overordnede strategiene er et delmål for å nå de overordnede målene. En sentral strategi er å utjevne skjevheter, slik at alle kan oppleve mestring og personlig utvikling, sosialt og faglig, uavhengig av faktorer som familiebakgrunn, kjønnsidentitet og funksjonsnivå. Det er også strategisk viktig at barn og unge, og deres familier møter kompetente, kommunale tjenester som arbeider samlet og helhetlig, både internt og på tvers av fag og sektor. Tilbudene til oppvekstsektoren kan være ulike i form, men de skal ha høy kvalitet og gi et likeverdig tilbud til alle barn og unge.

For at oppvekstsektoren skal bidra til at vi når kommunens mål, er det strategisk viktig at sektoren utvikler seg helhetlig og profesjonelt, noe som krever en gjennomgang og styrking av organiseringen, og innsikt i egen praksis. Fagområdene i oppvekstsektoren må utvikle årlige planer for sin virksomhet og rutiner for årlig tilstandsrapportering, slik at vi har ståstedsanalyser som kan legges til grunn for det kontinuerlige utviklingsarbeidet. Tilstandsrapportering bør ha form av analyser og læring ved at alle ledd av organisasjonen bidrar. Samlet gir dette oss et godt utgangspunkt for å skape positiv utvikling på oppvekstsektoren.

Oppvekstsektoren i Sør-Varanger kommune skal være en drivkraft for faglig utvikling og samarbeid i Finnmark. Dette er tydelig formulert i Kommuneplanens samfunnsdel. Kompetanseutvikling på oppvekstfeltet er godt i gang, noe som bidrar til at de kommunale tjenestene styrkes faglig. For et lokalt kompetanseløft, er det også et mål å få faste høyskolestudier til Sør-Varanger. Selv om Campus Kirkenes tilbyr enkeltstudier, blir dette for lite i det lange løp. Vi i Øst-Finnmark har 500 kilometer til nærmeste høyskole. Det medfører både stor utflytting av ungdom, hjerneflukt, og mindre mulighet for etablering av faste kompetansemiljøer. Øst-Finnmark trenger faste, varierte høyskoletilbud.

Å utnytte vår kompetanse og posisjon i regionen for faglig utvikling, kan bidra til at flere i regionen tar høyere utdanning, vi får flere med kompetanse på fagfelt der vi i dag har for få, flere unge vil bli værende og etablere seg i regionen, og det vil bidra til samfunnsutvikling.

2.3 Sør-Varanger mot 2026, Kommuneplanens samfunnsdel

Visjon

Barn og unge preges av høy sosial og faglig utvikling, noe som oppnås ved et oppvekstmiljø basert på trygghet, trivsel, tilhørighet og tilgjengelighet.

Delmål

De unge skal gis medbestemmelse i planlegging, beslutninger
og ved gjennom føring av aktiviteter som påvirker deres hverdag.
Sør-Varanger er dyktig til å se oppvekst i helhet, fra barnehage til videregående.
Utvikle gode (nær-)miljø, trivsels- og læringstiltak

Visjon

Sør-Varanger er senter for innovasjon og kompetanseutvikling i Øst-Finnmark. De menneskelige ressursene videreutvikles slik at individ og samfunn er i stand til å møte fremtidige utfordringer.

Delmål

Sør-Varanger skal ha en inkluderende skole preget av kvalitet, trygghet, trivsel og tilgjengelighet.

Styrke innovasjon, utdanning og næringsutviklingen i Øst-Finnmark.

Visjon

I 2026 har Sør-Varanger en effektiv, moderne og fremtidsretta infrastruktur som bidrar til at kommunen er foretrukket etableringssted for bedrifter, ungdom og tilflyttere.

Delmål

Næringsliv, forvaltning og private husstander har tilgang til reell og stabil høykapasitets fibernett
Sør-Varanger har en helsefremmende infrastruktur

Visjon

Regionssenteret Sør-Varanger er den kommunen med størst konkurransekraft og verdiskapning i hele Øst-Finnmark

Visjon

I 2026 preges Sør-Varanger av levende lokalsamfunn med aktive og engasjerte innbyggere og velfungerende og målrettede tjenester

Delmål

Sør-Varanger kommune vil gjøre det attraktivt å ta helsefremmende valg i hverdagen

En god fysisk og psykisk helse i befolkningen

Ha en helsefremmende infrastruktursatsning og arealforvaltning

Sør-Varanger mot 2026
Kommuneplanens samfunnsdel 2014 - 2026

3.0 Nasjonale føringer for oppvekstfeltet

Det ligger sterke nasjonale føringer for hvordan kommunene kan og bør utvikle oppvekstfeltet. Dette framkommer gjennom lover og forskrifter, stortingsmeldinger og tildelingsbrev. Fokus på folkehelse er også et nasjonalt krav.

> Alle barn fortjener en god start
>
> Barn og unge skal oppleve å lære, leke, utvikle seg og mestre. Trygge rammer er viktig. Trygge barn som trives, lærer bedre.
>
> Kunnskap gir den enkelte muligheter til å utvikle sine evner på best mulig måte og til å kunne leve et selvstendig liv. Kunnskap er også avgjørende for samfunnsutviklingen, og det er selve grunnlaget for demokrati, verdiskaping og velferd.
>
> Gode barnehager og skoler som løfter alle barn uavhengig av bakgrunn, er de viktigste bidragene for å skape et samfunn med små forskjeller og like muligheter for alle.
>
> Stmeld 2019:6 Tett på – Tidlig innsats, s7

Oppvekstsektoren er i endring. Offentlige utredninger og stortingsmeldinger angir både utfordringer og retning framover for sektoren. *Stortingsmelding 6 (2019-2020) Tett på - tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO* (Vedtatt av Stortinget 24. april 2020 -Heretter Stortingsmelding 2019:6, Tett på- tidlig innsats) er særlig retningsgivende. Stortingsmeldinga løfter fram barn og unges rett til medvirkning i eget liv, tidlig innsats, utjevning og tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid som prioriterte innsatsområder. Stortingsmeldinga understreker verdien i gode tilbud, og slår fast at barnas rett til utvikling skal oppfylles gjennom en god kvalitet på tilbudene i oppvekstfeltet.

> *Det er et overordnet mål å videreutvikle kvaliteten i barnehager og skoler, slik at alle barn og elever får lære, mestre og utvikle seg i inkluderende fellesskap. Bedre kvalitet på det ordinære tilbudet kan gi mindre behov for særskilte ordninger for enkeltbarn. Samtidig kan bedre kvalitet på den spesialpedagogiske innsatsen sikre at barn og unge får en bedre utvikling og lærer mer. Skal kvaliteten bli bedre, er kultur, kunnskap, kompetanse og kapasitet sentrale faktorer.* *Stmeld 2019:6, Tett på-tidlig innsats, s 11*

Videre skisserer stortingsmeldinga at et godt tilbud, som gir alle barn og unge mulighet for utvikling krever tidlig innsats og et utstrakt samarbeid:

> *«Regjeringen vil at alle barn og unge blir sett og får den hjelpen de trenger når de trenger den. Det innebærer at kompetansen bør være så nær barna som mulig. Vi vil bygge et lag rundt barna og elevene som blant annet inkluderer lærere, spesialpedagogiske ressurser, pedagogisk-psykologiske tjeneste og helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Regjeringen vil også styrke samarbeidet mellom foreldre, barnehage, skole, skolefritidsordning og andre offentlige tjenester.»* Stmeld 2019:6 s 78

3.1 Kunnskapsdepartementets sektormål

Kunnskap og kompetanse for et bærekraftig Norge er Kunnskapsdepartementets visjon. Den danner grunnlaget for tre overordnede, nasjonale mål for kunnskapssektoren:

- Alle deltar i arbeids- og samfunnsliv
- Alle har den kompetansen som de selv og samfunnet trenger
- Samfunnet har tilgang til oppdatert kunnskap av høy kvalitet

Videre definerer Kunnskapsdepartementet egne sektormål innen opplæring og oppvekst.[2]

3.1.1 Sektormål - Barnehage

Gjennom Barnehageloven og Rammeplan for barnehagen er de overordna målene for barnehagedrift fastsatt. For 2020 har regjeringen fastsatt følgende sektormål for barnehagene:

- Alle har et godt og inkluderende leke- og læringsmiljø
- Barn som har behov for det, får hjelp tidlig slik at alle får utviklet sitt potensial
- De ansatte i kunnskapssektoren har høy kompetanse
- Alle har god tilgang til relevante tilbud av høy kvalitet

3.1.2 Sektormål - Grunnskolen

Gjennom opplæringsloven, lovens forskrift og overordnet læreplan i Fagfornyelsen er målene for grunnskole og videregående skole fastsatt. For 2020 har regjeringen fastsatt følgende sektormål for grunnskolen.[3]

- Alle har et godt og inkluderende læringsmiljø
- Barn/unge som har behov for det, får hjelp tidlig slik at alle får utviklet sitt potensial
- De ansatte i kunnskapssektoren har høy kompetanse
- Alle lykkes i opplæring og utdanning

3.2 Sentrale lover for oppvekstfeltet

Tjenestene innen oppvekstfeltet er lovregulert, med detaljerte forskrifter. Barnehagefeltet, grunnskolen og barneverntjenestene har egne lover, som også dekker kulturskolen og de pedagogisk-psykologiske tjenestene. Også bibliotektjenestene og integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid har egne lover. Andre sentrale lover for oppvekstfeltet er Lov om kommunale helse- og omsorgstjenestene og Lov om likestilling og forbud mot diskriminering. Både opplæringsloven, barnehageloven og integreringsloven er i endring. Strategisk oppvekstplan tar høyde for at det vil komme endringer her.

3.3 Folkehelse

I henhold til Lov om folkehelse har kommunene ansvar for å fremme befolkningens helse og trivsel og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade og lidelse. Kommunen skal bidra til en samfunnsutvikling som fremmer god folkehelse og utjevner sosiale helseforskjeller.[4] Vold i nære relasjoner er en stor utfordring, både i forhold til folkehelse, psykisk og fysisk sykdom og barn og unges mulighet til å fullføre sin utdanning.

---

[2] https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/kvalitet-i-barnehagen/hva-er-kvalitet-i-barnehagen/
[3] https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/kvalitetsarbeid-i-opplaringen/hvordan-vurdering-kan-bidra-til-kvalitetsutvikling/mal-for-kvalitetsutviklingen/
[4] https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-29

En god oppvekst og gode levekår[5] er viktige i seg selv, men de legger også premisser for framtidig helse og livskvalitet. Strategisk oppvekstplan legger *Oversiktsbilde, helsetilstand og påvirkningsfaktorer i Sør-Varanger kommune 2020 – 2024*[6] til grunn for sitt arbeid, sammen med en rekke kartlegginger og utredninger[7] i forhold til fysisk og psykisk helse, trivsel og utdanning.

Satsningsområder for folkehelse:

- Fremme trivsel, livskvalitet og tilhørighet
- Utjevne sosial ulikhet
- Styrke kompetanse og rekruttering
- Motvirke sykefravær og uførhet
- Bygge opp om helsefremmende livsstil

3.4 Internasjonale føringer

En strategisk kommunedelplan må ta høyde for både internasjonale forpliktelser og nasjonale styringssignaler. FNs bærekraftmål[8] og FNs Barnekonvensjon[9] ligger i bunn for arbeidet på oppvekstfeltet. FNs 17 bærekraftmål handler om både sosiale forhold, økonomi og klima og miljø. Sosiale mål er å utrydde fattigdom og sult, sikre god helse, livskvalitet og utdanning. Men også de økonomiske aspektene som å arbeide for bærekraftig utvikling i industri, innovasjon og infrastruktur, utvikle bærekraftige lokalsamfunn, ansvarlig forbruk og mindre ulikheter er viktige for oppvekstfeltet. Videre skal Norge arbeide for å sikre livet på land og i vann, sikre rent vann og gode sanitærforhold for alle og stoppe klimaendringene. Dette forutsetter bevissthet om temaene og kunnskap også blant barn og unge.

FNs barnekonvensjon har grunnlovsstatus, og inneholder barns rettigheter. I tillegg til grunnleggende fysiske behov, og rett til trygghet, utdanning og demokratisk deltakelse, slår barnekonvensjonen også fast at alle barn har rett til hvile, fritid og lek. I henhold til konvensjonen har Norge en særlig forpliktelse til å ivareta samiske barns og foreldres interesser, både i barnehage og grunnskole.

---

[5] Oppvekst- og levekårsforhold er definert som økonomiske vilkår, bo- og arbeidsforhold, og utdanningsforhold.
[6] https://www.sor-varanger.kommune.no/getfile.php/4662502.652.wulpqstziaibqq/Oversiktsbilde+helsetilstand+og+utfordringsfaktorer+2020-2024+-+HOVEDDOKUMENT.pdf
[7] F.eks. Programkommune for psykisk helse som er i drift 2019 - 2020.
[8] https://norad.no/om-bistand/dette-er-fns-barekraftsmal/barekraftsmalene/
[9] https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf

4.0 Utfordringer og muligheter for oppvekstfeltet

Sør-Varanger er senter for innovasjon og kompetanseutvikling i Øst-Finnmark. De menneskelige ressursene videreutvikles slik at individ og samfunn er i stand til å møte fremtidige utfordringer.

Sør-Varanger mot 2026
Kommuneplanens samfunnsdel 2014 - 2026

4.1 Sør-Varanger kommune – Noen hovedtrekk

Kommuneplanens samfunnsdel gir en grundig samfunnsanalyse, der næringsliv, kultur, befolkningsutvikling og andre samfunnstrekk beskrives. Vi gir en kort oppsummering:

- Sør-Varanger er et tradisjonelt samisk område, og kommunen har vært møteplass for samer, nordmenn, finlendere og russere i århundrer. I dag bor folk fra 70 nasjonaliteter i vår kommune, og vi er fortsatt en kulturell møteplass.
- Det moderne Sør-Varanger har vært et gruvesamfunn, basert på driften til AS Sydvaranger. Etter den statlige nedleggingen i 1996 har næringslivet opplevd store svingninger. Nyere utfordringer har vært knyttet til internasjonale kriser, ny gruvenedleggelse, og nå stopp i reiselivet og handel i forhold til våre naboland. Mens Sør-Varanger tidligere har hatt svært lav arbeidsledighet, har det i 2020 økt sterkt.
- Ut fra prognosene vil folketallet være omtrent uendret i planperioden. Samtidig endres befolkningssammensetningen. Det blir færre barn, unge og voksne i arbeidsdyktig alder, mens andelen eldre over 67 år øker med 14 % fra 2020 til 2030.
- Andelen innvandrere var nær 17 % i 2020[10], hovedsakelig fra Russland, Baltikum og andre europeiske land, men også fra Thailand, Filippinene, Somalia, Syria og Kongo.

Kommuneplanens samfunnsdel presenterer innsatspunkt for forbedring[11]:

- Vi har en høy andel personer med grunnskole som høyeste gjennomførte utdanning
- Vi har noe mer livsstilsrelaterte sykdommer, sammenlignet med landet som helhet
- Synes å være større helseutfordringer blant barn og ungdom med innvandrerbakgrunn
- Økende grad av inaktivitet blant barn og unge, Økende grad av usunt kosthold
- Tenke folkehelse i alt vi gjør
- Å fokusere på et helhetlig læringsløp, fra spebarn til endt videregående skole
- Et stort frafall i videregående skole sammenlignet med fylket og nasjonale tall

Oppvekstsektoren er opptatt av å ha et ferskt og godt datagrunnlag når vi skal stake ut kursen framover. I tillegg til innsamlet informasjon til Utdanningsdirektorat, Barne-, ungdoms- og

[10] https://www.ssb.no/kommunefakta/kostra/sor-varanger/befolkningsprofil
[11] Kommuneplanens samfunnsdel, Sør-Varanger mot 2026, s13

familiedirektoratet med mer, bruker vi Ungdata, elevundersøkelsen og Folkehelseinstituttets profiler for oppvekst og folkehelse aktivt.

Ungdata og elevundersøkelsen viser at Sør-Varanger har forholdsvis lite mobbing, men økt utenforskap, mistrivsel og ensomhet. Det er en økning i andel unge som benytter skolehelsetjeneste, helsestasjon for unge og psykolog, samtidig som skolefravær er en stadig større utfordring. Forholdsvis mange unge i Sør-Varanger fullfører ikke videregående opplæring, og 30 % minoritetsspråklige unge faller utenfor både utdanning og arbeid.

Vi har også signaler om at deler av ungdomsmiljøene hardner til. Bruk av alkohol og rusmidler er stabilt lavt, men markant flere kjenner til hvor man får tak i narkotiske rusmidler.

Folkehelseinstituttets oppvekstprofil[12] viser at de sosiale forskjellene øker i Sør-Varanger. Andelen barn som vokser opp i lavinntektsfamilier har økt til 10 %, mens 15-20 % bor trangt.

Samtidig er det også positive trekk ved ungdomstida i Sør-Varanger. Det er et variert tilbud av fritidsaktiviteter, som en moderne kino, en aktiv kulturskole og et lokalt barne- og ungdomsteater. Videre har vi et stort utvalg av aktiviteter i regi av lokale lag og foreninger, med stor frivillig innsats. Blant disse er speider, 4H, religiøse lag og foreninger, politiske ungdomsorganisasjoner og temabaserte organisasjoner. Innenfor trening og idrett er det også et variert tilbud, fra kampsport, handball og fotball til zumba, svømming og ishockey. Sør-Varanger har også flere treningssentre, bowlingbane og tuftepark.

Ungdata viser at 60 % av barn og unge er med i organisert idrett. Andelen unge som benytter fritidsklubben har en klar økning, fra 21 til 25 %. Videre er deltakelsen i kulturskole, korps og kor stabil, med et lite oppsving, mens det er en nedgang i andel unge som deltar i andre lag og foreninger. Sosial samhandling er i endring, og 90 % av ungdommen oppgir at de er sosiale på nett, gjennom spill og chatting. Samtidig har andelen unge som bruker tid ute sammen med venner økt fra 53 % til 59 % fra 2018 til 2021. Ungdata 2021 viser også at stadig flere er fornøyde med de møtesteder og idrettsanlegg, og at nær 90 % opplever nærområdet sitt som trygt. Dette er gode data å arbeide videre ut fra.

Sør-Varanger kulturskole har som mål å være en vital del av kulturlivet. Det er ca. 350 elever i kulturskolen, og de skal få anledning til utfoldelse, kreativitet, læring og mestring på en trygg og tilrettelagt arena. Det er teaterundervisning, kunstfag, dans, strykeropplæring, sang, kor, gitar, piano, blåseininstrumenter, slagverk, samt musikkbarnehage og musikkundervisning i grunnskolen. Kulturskolen kan ha en viktig utjevnende funksjon blant barn og unge, men ikke alle benytter tilbudene der i dag. Sør-Varanger kommune gjorde et forsøk med friplasser i 2019, det må innarbeides om det skal bli en vei inn i tilbudet for flere.

Kultur og fritid er navet for ungdomsarbeid i kommunen, med Ungdomsrådet, UKM, ungdomsklubb og klubb for utviklingshemmede. Basen ungdomsklubb er primært en hengeplass med muligheter for ulike spill, men man arrangerer også mer organiserte aktiviteter som LAN, konserter og ulike workshoper, og Åpen Hall 4 -6 ganger i året. Allmenn kultur har også ansvaret for ungdomsklubben på Bugøynes, øvrige bygder har ikke offentlig ungdomsklubb per i dag.

[12] https://www.fhi.no/fp/oppvekst/hent-oppvekstprofil/

Sør-Varanger kommune tar signalene om økt utenforskap, større forskjeller og et hardere ungdomsmiljø på alvor, og bør prioritere en ungdomsplan, og et samlet fokus på inkludering og utjevning blant barn og unge.

4.2 Allmenne utfordringer

> Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.
>
> FNs barnekonvensjon Artikkel 3-1

Kommunen skal sikre barnehageplass til alle barnefamilier som ønsker det, og grunnskoleutdanning til alle barn. Barnehageloven og Opplæringsloven knytter en rekke forpliktelser til et helhetlig utdanningsløp. Sør-Varanger kommune har alt overveiende gode tjenester innen oppvekstsektoren. Kompetansemessig ser vi likevel at vi fortsatt har ufaglært arbeidskraft både i barnehage og grunnskole og samtlige tjenester har mangler på spesialistnivå. Vi har full barnehagedekning og grunnskolen fyller de tjenestene de skal, men undersøkelser viser at den faglige utviklingen til barn og unge er varierende.

Samtidig ser vi at trivsel og tilfredshet med familie, skole og fritidstilbud faller i ungdomstida, og flere føler seg ensomme og inaktiviteten vokser. Vi har altså et brukbart grunnlag for å utvikle oppvekstfeltet, men også et stort behov for endring og styrking av oppvekst i Sør-Varanger.

4.2.2 Struktur og oppbygging av tjenestene

Alle tilbud og tjenester innen oppvekstfeltet i Sør-Varanger skal være likeverdige, ha god kvalitet og være i stadig utvikling. Sør-Varanger er landets sjette største kommune i utstrekning. I dag er barnetallet synkende, noe som både virker inn i forhold til læringsmiljø, behovet for barnehager, skoler og kommunens inntekter. Verken barnehage- eller opplæringslov regulerer opprettelser eller nedlegging av barnehager og grunnskoler.[13] Dette er en kommunal avgjørelse. For å sikre befolkningens rettigheter, er det viktig at slike saker får en grundig utredning og en prosess der alle berørte parter blir hørt.

Både nasjonale krav og lokale forhold forandrer seg over tid, og tilbudet om barnehager og skoler må ta hensyn til kommunens demografiske utvikling, næringsmessige-, befolkningsmessige- og økonomiske forhold. Selv om det i hele kommunen og spesielt i distriktene de siste årene har vært en sterk nedgang i barnetall, tilsier kommunens geografi at det må være et visst desentralisert barnehage- og skoletilbud, slik at alle barn har et reelt tilbud om barnehage og grunnskole. Ved en eventuell endring av skolestruktur, vil også en del andre tilbud, som skolefritidsordning komme i spill. En utredning av skolestruktur må også ta høyde for å utrede mulige løsninger i forhold til utfordringer rundt skolefritidsordning og andre tilbud som for eksempel kulturskole, ungdomsklubb og idrettstilbud.

---

[13] (Rundskriv fra Utdanningsdirektoratet, Udir-2-2012) https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/Narskole-og-skolekretsgrenser/Udir-2-2012---Behandlingen-av-saker-om-skolenedleggelser-og-kretsgrenser/

5.0 Fokusområder på oppvekstfeltet

5.1 Livsmestring og inkludering

Barneverntjenesten	
Utfordringer	**Mål**
• Behov for å sikre god faglig utvikling i tråd med barnevernloven og barnevernsreformen 2022. Med barnevernreformen vil et større ansvar legges til kommunalt nivå. • Hvordan få til god rekruttering med fokus på høy kompetanse og stabilitet over tid. • Omdømmebygging og dialog med lokalsamfunnet.	• I Sør-Varanger skal barnas beste være førende, og barn og unge skal møte respekt. • Alle barn som har behov for tiltak etter barnevernloven skal få nødvendig og tilstrekkelig hjelp til rett tid. • Barn og unge skal møte ansvarstakende, helhetlige og samarbeidende tjenester i Sør-Varanger.
Flyktning- og kompetanseenheten	
Utfordringer	**Mål**
• Bosettingen styres av nasjonale vedtak. Politiske vedtak i kommunen ligger til grunn for bosetting, men hvor mange som kommer, og når de kommer i løpet av året er usikkert. Det er IMDi som setter kriterier for bosetting ut fra hva hver kommune kan tilby. • Skaffe praksisplasser for språk- og arbeidstrening. • Tverrfaglig og tverrsektoriell samhandling i forhold til integrering.	• Tjenestene kjennetegnes ved engasjement, riktig og god kompetanse og fokus på likeverd. • Enheten skal tilby god norskopplæring, kunnskaper om norsk samfunnsliv og formell kvalifisering. Med dette legger enheten godt til rette for at deltakerne skal lykkes med å få en varig tilknytning til arbeidslivet og samfunnet for øvrig gjennom tidlig integrering. • Enheten skal gi et godt tilbud om grunnskole for voksne, og bidra til at alle får mulighet til en tilpasset og riktig utvikling yrkesrettet eller utdanningsmessig.
Kultur og fritid	
Utfordringer	**Mål**
Bibliotek • Sikre at barnehager og skoler kan benytte tilbud. • Tidvis kollisjon mellom tradisjonell bibliotekdrift og nyere, mer fysiske eller lydsterke aktiviteter. • Det kan være vanskelig å nå ut med de tilbud biblioteket har.	*Bibliotek* • Et godt og gjennomarbeidet bibliotektilbud til barnehager og skoler, der alle utnytter bibliotekets tilbud og kompetanse. • Sikre at det både er rom for lesing og andre sosiale aktive aktiviteter. • Biblioteket utvikles videre som et godt lavterskeltilbud, et uformelt møtested for alle.
Kommunale fritidstilbud • Ensomhet, skjøre sosiale nettverk og manglende lavterskel møteplasser er en utfordring for mange. • For få opplever Basen som et inkluderende møtested for ungdom i Sør-Varanger.	*Kommunale fritidstilbud* • Barn og unge skal høres, synes og bli lyttet til. • Oppvekst i Sør-Varanger skal være helsefremmende, med mulighet for fysisk og kreativ utvikling i trygge rammer.

• Sør-Varanger kommune mangler fokus på, og en tverrfaglig plan for ungdomsarbeidet. • Økende grad av barnefattigdom og trangboddhet øker behovet for utjevnende tiltak for deltakelse i fritidstilbud. • Kollektivtilbudet er ikke tilpasset barn og unges behov for transport for deltakelse i aktiviteter og sosiale sammenhenger.	• Sammen med lokalsamfunnet skaper Kultur og fritid en inkluderende oppvekst, preget av aktivitet og samhold (trygghet-trivsel-tilhørighet) • Sør-Varanger kommune arbeider for gode gang- og sykkelstier, og et reelt og tilfredsstillende kollektivtilbud for barn og unge.
Frivillige lag og foreninger • Mange inaktive, signaler om ensomhet og manglende tilhørighet. • Hvordan engasjere frivilligheten i et samarbeid for økt aktivitet og sosial inkludering blant barn og unge. • Betydelig mistrivsel og misnøye med nærmiljøet blant unge. • Behov for nye arenaer og nye aktiviteter: Ungt Entreprenørskap, IKT-kompetanse og teknologiske utfordringer • Det faste samarbeidet mellom kommune, organisert idrett, lag og foreninger og frivilligheten forøvrig mangler systematikk og helhet. • Sikre god kommunikasjon med øvrige tjenester.	*Frivillige lag og foreninger* • Sør-Varanger har et variert fritidstilbud, med kompetente kommunale tilbud og frivillige lag og foreninger innen både kultur og idrett. • I Sør-Varanger er det et nært samarbeid mellom kommunal kompetanse og frivillige lag og foreninger. Den kommunale organisasjonen skal være en støttespiller for aktivitet og utvikling av de frivillige tilbudene. • I Sør-Varanger legger kommunen til rette for et samarbeid mellom frivillige tilbud, det lokale næringslivet og kommunale tjenester. Slik kan vi utvikle kompetanse for det 21. århundret og gode arenaer for unge entreprenører og nyskapere på mange felt. • Sør-Varanger kommune samarbeider med, og støtter opp om frivillig barne- og ungdomsarbeid i kommunen.
Kommunale helsetjenester for barn og unge	
Utfordringer	**Mål**
• Ved ressursmangel omdisponeres ansatte fra skolehelsetjeneste og flyktninghelsetjeneste. • Barn og unge gir tilbakemelding om behov for utvidet og forutsigbar tilstedeværelse av skolehelsetjenesten. • Tjenestene Fysioterapi, Ergoterapi og Psykisk helse og rus er i stor grad bundet opp i individorienterte, reparerende tiltak, med lite rom for forebyggende innsats. • Økende utenforskap: For mange unge opplever en utfordrende hverdag, med ensomhet, manglende inkludering, vold i nære relasjoner eller rus.[14] • For lite helhetlig og systemisk tilrettelegging for tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid. Liten praksis for samarbeid på tvers av fag og sektor.	• Helse- omsorg og velferdstjenestene skal bidra til at barndom og ungdom i Sør-Varanger kommune preges av en god utvikling, med livsmestring og robuste unge som mål. • Forebygging og tidlig innsats skal være prioritert på oppvekstfeltet. • Helse- omsorg og velferdstjenestene deltar i utvikling av, og praktisk utøvelse av systematisk tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid for barn og unge. • Helse- omsorg og velferdstjenestene skal bidra til at foreldrene styrker sin kompetanse og er trygge, gode voksne.

[14] J.fr. FHIs oppvekst- og helseprofil, Ungdata og tilbakemelding fra skolesektor og politi

Hovedmål - Fokusområde A

Livsmestring og inkludering

1. Barn og unge skal møtes med respekt og varme.
   De skal høres, synes og bli lyttet til.
2. Sør-Varanger kommune skal legge til rette for en helsefremmende oppvekst, med trygge rammer.
3. I Sør-Varanger skal alle barn og unge oppleve mestring, og ha mulighet til å utvikle sine evner uavhengig av kulturell og sosioøkonomisk bakgrunn, funksjonsnivå, kjønnsidentitet eller seksuell legning.
4. Sør-Varanger har et språklig og kulturelt mangfold.
   Kunnskap om mangfoldet gir tilhørighet, kompetanse og stolthet.
5. I Sør-Varanger er den samiske, finske og kvenske kulturen og historia en viktig identitetsskaper som skal styrkes og utvikles.

5.2 Utdanning og opplæring

Barnehagene i Sør-Varanger	
Utfordringer	**Mål**
• Rekruttere og beholde kvalifiserte ansatte. • Overgang hjem– barnehage– grunnskole og SFO • Kontinuerlig oppgradering av stab i barnehagene, faglig og didaktisk, skape faglige karrierestiger. • Store svingninger i barnehagekvalitet. • Samarbeid mellom barnehager og utdanning på høyere nivå. • Manglende helhet, utvikling og organisering av oppvekstsektoren. • Manglende tverrfaglig samarbeid, felles forståelse og helhetlig utvikling. • Sikre barnehageplasser til søkere utenfor retten til barnehageplass. • Innfri krav til barnets beste og kommuneplanens/samfunnets krav (eks barnehagenes åpningstid-barnas oppholdstid og foreldrenes arbeidstid). • Sikre drift ut over nasjonal standard (eks. personell, størrelse på barnegrupper, matservering) • Manglende helhet og samordning av mottak og inkludering av tilflyttere og minoritetsspråklige barn i barnehager. • For få barnehagefaglig ansatte med samisk og finsk språk- og kulturkompetanse behov for styrking av samisktilbud.	• Barnehagene i Sør-Varanger skal være grensesprengende gjennom kvalitet og utvikling. • I barnehagene i Sør-Varanger skal alle barn oppleve en trygg og inkluderende barnehage, der hver enkelt trives og opplever seg som en betydningsfull del av fellesskapet. • Barnehagene i Sør-Varanger skal ha et leke- og læringsfellesskap som bygger sosiale, faglige og digitale kompetanser. • Barnehagene i Sør-Varanger skal kjennetegnes av likeverdige tilbud av høy kvalitet. • Barnehagene i Sør-Varanger skal arbeide for å være en samlet og samarbeidende organisasjon i faglig utvikling. • Sør-Varanger kommune skal sikre barnehageplasser til alle søkere, både innafor og utenfor retten, minimum 1 måned etter behovsdato. • I barnehagene i Sør-Varanger opplever alle barn å bli sett, og at de får tilpassede utfordringer, utvikling og opplever mestring. Tidlig innsats sikres gjennom systematisk og dokumentert oppfølging.
Sør-Varangerskolen	
Utfordringer	**Mål**
• Overganger barnehage – grunnskole – videregående skole, og innad i grunnskolen • Lav og synkende trivsel, manglende motivasjon og mestring på ungdomstrinnet • Store svingninger i grunnskolens faglige resultat[15] og i skolebidrag • Behov for utvikling av andrespråkspedagogikk og flerspråklig opplæring • Store og økende forskjeller i levestandard blant elevmassen. Økt behov for utjevnende tiltak. • For lite forebygging og tidlig innsats, for mye reparerende tiltak	• Unge i Sør-Varanger skal være trygge, robuste ungdom. Sør-Varangerskolen er en trygg og inkluderende arena, der elevene trenes i demokrati, samarbeid og livsmestring. • Sør-Varangerskolen er et læringsfellesskap der elevene bygger sosiale, faglige og digitale ferdigheter, og bidrar positivt til egen og andres læring og skolehverdag • I Sør-Varangerskolen møter barna likeverdige tilbud av høy kvalitet • Elevene i Sør-Varanger skal oppleve tilpasset opplæring, motivasjon og mestring i skolehverdagen, slik at flest mulig unge finner

[15] Nasjonale prøver, grunnskolepoeng, standpunkt og eksamen

• I Sør-Varanger er ressursene til drift satt lavt i forhold til dagens reelle behov. • Kontinuerlig oppgradering av stab i skolene, faglig og didaktisk, skape faglige karrierestiger • Behov for et tettere samarbeid mellom skoler og utdanning på høyere nivå • Manglende helhet og samordning av mottak og inkludering av tilflyttere og minoritetsspråklige elever • Grunnskole for voksne mangler samhandling mellom skoler, mange unge voksne faller mellom tiltakene • Manglende helhetlig utvikling og organisering av oppvekstsektoren. Dette gjør tverrfaglig samarbeid og helhetlig utvikling vanskelig.	seg til rette i utdanning, yrkesliv og samfunnsdeltakelse. • Sør-Varangerskolen skal kjennetegnes av å være en samlet og samarbeidende organisasjon i faglig utvikling. • Ungdom i Sør-Varanger både kan og vil fullføre videregående opplæring, ut fra egne evner og ønsker. Sør-Varangerskolen skaper et grunnlag for dette. • Sør-Varanger skal ha faste tilbud innen høyere utdanning, og et godt samarbeid med universitets- og høyskolesektoren.
Tjenester knyttet til utdanning	
Utfordringer	**Mål**
Skolefritidsordning og leksehjelp • Frafall i SFO, gjør at den mister kraft som et godt, utjevnende tiltak. • Sør-Varanger kommune har ikke et samlet målrettet og helhetlig SFO-tilbud. • Elever har ikke krav på skyss fra SFO, og alle kan derfor ikke benytte SFO. • Innholdet i SFO-tilbudet bør utvikles. For å styrke SFO-tilbudet bør et samarbeid med kulturskole og frivillighet, eventuelt aktivitetsskole, vurderes. • Ulik bruk av kompetanse til leksehjelp. • Liten utnyttelse av leksehjelp. For få elever med behov for ekstra faglig støtte deltar. • Leksehjelp i ungdomsskolen benyttes i minimal grad.	*Skolefritidsordning og leksehjelp* • Sør-Varanger kommune har/utvikler et tilbud der alle barn opplever utvikling sosialt og faglig gjennom lek og kreativ og fysisk aktivitet, hvile, nødvendige måltider og faglig støtte. (Aktivitetsskole utredes) • Leksehjelp og SFO i Sør-Varangerskolen skal være et godt og helhetlig tilbud alle elever på 1. – 4. trinn og bidra til bedre helse og god sosial og faglig utvikling for alle • SFO-tilbudet er et universelt tilbud, og skal bidra til utjevning og særskilt støtte opp om sårbare elever, og elever med et ekstra behov faglig og sosialt. Med dette vil flere barn og unge mestre utdanningsløpet.
Kulturskolen • Å sikre at alle barn og unge får et kulturskoletilbud av kvalitet. • Å rekruttere/beholde kvalifiserte lærekrefter, samt sørge for at kompetansen benyttes best mulig. • Årlig usikkerhet om «neste års» tilbud, grunnlaget er avhengig av kommuneøkonomi	*Kulturskolen* • Kulturskolen skal fremme det skapende ved å legge til rette for et trygt, inkluderende og stimulerende læringsmiljø • Alle barn og unge i Sør-Varanger skal ha mulighet til å delta i kulturtilbud • Kulturskolen i Sør-Varanger skal være en synlig og vital del av det lokale kulturlivet og støtte opp om frivillige kulturaktiviteter i kommunen.

PP-Tjenesten • Manglende tverrfaglige rutiner svekker samarbeidet om tidlig innsats for barn og unge • Mye ressurser går til individrettede og kompenserende tiltak, lite ressurser går til forebygging, kurative tiltak og systemrettet arbeid.	*PP-Tjenesten* • PP- tjenesten skal være en ressurs i utvikling av det tverrfaglige samarbeidet for tidlig innsats for barn og unge. • PP- tjenesten deltar i felles kompetanseutvikling for å inneha god kompetanse i møte med barnehager og skoler, og deres behov for kompetanse –og organisasjonsutvikling. • PP- tjenesten jobber i tett samarbeid med barnehager, skoler og øvrige tjenester i forhold til barn og unge med behov for særskilt hjelp og støtte. PP- tjenesten skal være sentral i utviklingen av en god tjenestemodell for det lokale hjelpeapparatet.
Videregående opplæring og høyere utdanning	
Utfordringer	**Mål**
Videregående opplæring • Sør-Varanger kommune har ingen samlet oppfølging av unge som flytter fra kommunen for å ta en utdanning. • Samarbeidet mellom det lokale næringsliv og videregående skole er for lite strukturert og for avhengig av enkeltpersoners innsats. Noen fagfelt har for få lærlinger, andre mangler lærlingeplasser og praksisplasser osv. • For få av de tilflyttende elevene blir en del av lokalsamfunnet. Manglende kommunikasjon, fritidsaktivitet og møtesteder er en utfordring. • Stort frafall i videregående skole: 26 % av elevene fra Sør-Varanger kommune fullfører ikke (20 % på landsplan). Noen forklaringsfaktorer er lav kompetanse ved oppstart, manglende helhet i skoleløpet og språkutfordringer. • Samarbeidet og kontakten mellom grunnskole og videregående skole bør dekke både kunnskapsbaserte studie- og yrkesvalg, overgangsarbeid i forhold til enkeltelever og faglig, didaktisk samarbeid. Dette er ikke tilstrekkelig per i dag. Den nye partnerskapsavtalen er et steg på veien, og et bidrag til å styrke samarbeidet. • Ungdomsmiljøet i Sør-Varanger kommune blir hardere og mindre inkluderende. Færre deltar i organiserte aktiviteter og flere opplever isolasjon og ensomhet ifølge undersøkelser.	*Videregående opplæring* • Ungdom i Sør-Varanger skal fullføre videregående opplæring, og ønskes velkommen av det lokale næringslivet. Entreprenørskap og kreativ utvikling møtes positivt. • All ungdom i Sør-Varanger kommune skal ha grunnlag for å fullføre videregående opplæring, uavhengig av familiebakgrunn og andre utenforliggende forhold. Det innebærer god faglig kompetanse, og et systematisk pedagogisk samarbeid mellom skolene. • Sør-Varanger kommune tar ansvar for ungdom i utdanning. Kommunen skal arbeide for at det videregående tilbudet i Øst-Finnmark er helhetlig og gir gode muligheter for at ungdom kan fullføre sin videregående utdanning i regionen. • I Sør-Varanger er videregående opplæring hele samfunnets ansvar. Vertskommunen og det lokale arbeids- og næringslivet skal være aktive medspillere i den videregående opplæringen. • Som vertskommune skal Sør-Varanger legge til rette for at unge i utdanning ønskes velkommen og inkluderes. God folkehelse er et godt utgangspunkt for å mestre livet og lykkes i utdanning. Sør-Varanger kommune skal støtte opp om initiativ for gode matvaner, treningsmuligheter og inkludering for elevene i videregående opplæring.

	• Sør-Varanger kommune skal bidra til en trygg ungdomstid ved å initiere samarbeid rundt Natteravn eller andre trygghetsskapende tiltak.
Høyere utdanning og forskning • Øst-Finnmark mangler faste universitets- og høyskoletilbud. • Ungdom i Sør-Varanger og Øst-Finnmark må i dag flytte fra regionen for å ta høyere utdanning, det medfører stor utflytting av ungdom fra regionen. De fleste av disse kommer ikke tilbake. • Sør-Varanger kommune og øvrige kommunene i Øst-Finnmark, sammen med det lokale næringslivet har utfordringer med å rekruttere fagkompetanse på universitets- og høyskolenivå.	*Høyere utdanning og forskning* • Det etableres faste universitets- og høyskoletilbud i Sør-Varanger, med tilbud innenfor sentrale fagfelt for offentlige tjenester, som sykepleie og lærer i barnehage og skole, og ellers fag næringslivet lokalt etterspør. • I Sør-Varanger legges det til rette for et nært samarbeid mellom næringsliv, offentlige tjenester og forskningsinstitusjoner.

Hovedmål - Fokusområde B

Utdanning og opplæring

1. Sør-Varanger skal ha trygge og inkluderende leke- og læringsmiljø, og trene barn i demokrati og samarbeid.
2. Oppvekstilbud i Sør-Varanger skal være likeverdige, med høy kvalitet.
3. Barnehagene i Sør-Varanger skal ivareta barndommens egenverdi, møte barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning.
4. Sør-Varangerskolen skal legge til rette for inkludering, motivasjon og lærelyst, og støtte opp om elevenes selvtillit og kunnskapsbygging.
5. Kreativitet og kompetanse knyttet til samhandling, digital hverdag og skapende aktiviteter ruster barn og unge for det 21. århundre.
6. Utdanning i Sør-Varanger kommune bidrar til at flest mulig unge fullfører og består videregående opplæring og finner seg til rette i yrkesliv og samfunnsdeltakelse. Det skal være mulig å gjennomføre høyere utdanning i Sør-Varanger.

5.3 Organisasjon og samhandling

Oppvekstsektoren i Sør-Varanger	
Utfordringer	**Mål**
• Sør-Varanger kommune har fortsatt ufaglærte i arbeid i barnehage og grunnskole, og vi mangler spesialistutdanning i flere av tjenestene. • Oppvekstsektoren mangler felles rutiner for planlegging, rapportering og oppfølging og iverksetting av overordnede planer og vedtak. • Manglende fagstab på oppvekst bidrar til at det er vanskelig å få til en helhetlig drift, god kommunikasjon og målrettet, samlet utvikling for de ulike fagområdene.	• Sør-Varanger kommune har faglighet og kompetanse i alle ledd. • Oppvekstsektoren i Sør-Varanger har en helhetlig og tydelig organisasjon med klare mål og gode strategier, og barnets beste i fokus. • Oppvekstsektoren skal være en samarbeidende organisasjon i faglig utvikling, med ressurser til å initiere utvikling og styrking på oppvekstfeltet. • Oppvekstsektoren skal ha tid, rom og ressurs til å møte utfordringer og endringer
• Store geografiske avstander, endret bosetningsmønster. Det er et stort spørsmål hva som gir et godt tilbud innen barnehage og grunnskole i Sør-Varanger, og om økonomiske og faglige konsekvenser av tilbudsstrukturen.	• Utrede og ta en avgjørelse om struktur for barnehage og skole, for så å utvikle en barnehagestruktur og skolestruktur som både gir et godt tjenestetilbud og god ressursutnytting.
• Oppvekstfeltet i Sør-Varanger kommune mangler en helhetlig og systematisk organisering. Dette vanskeliggjør både planmessig utvikling og tverrfaglig samarbeid. • Tjenestene på oppvekstfeltet i Sør-Varanger har i dag ikke fungerende og samlede rutiner for tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid. • Det er en manglende prioritering av samarbeid på tvers av fag og sektor innad i organisasjonen. Dette bidrar til at nødvendige avklaringer rundt faglige og praktiske utfordringer og ansvarsforhold ikke blir foretatt. Det tverrfaglige og tverrsektorielle samarbeidet får altså ikke nødvendig prioritet og utvikling.	• Sør-Varanger kommune skal legge til rette, både systemisk og ressursmessig, slik at et godt tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid utvikles. Kommunen sikrer tydelig forankring og ansvarsplassering, og utvikler gode samarbeidsstrukturer, rutiner og møtearenaer for tverrfaglig samarbeid. • Barn og unge og deres familier/foresatte skal få den helhetlige oppfølging de trenger.[16] Tverrfaglig samarbeid bidrar til utjevning, og til at flere kan mestre livet og lykkes i å fullføre utdanning og finne sin plass i fellesskapet. • Barn og unge som trenger ekstra oppfølging, blir oppdaget tidlig og får rett hjelp til rett tid. (St.meld 2019:6 s 78) • Tverrfaglig samarbeid skal bidra til at Sør-Varanger kommune tar imot nyankomne flyktninger profesjonelt og samlet. Det sikrer kartlegging og opplæring på rett nivå.

[16] Opplæringsloven §15-8/

Hovedmål - Fokusområde C

Organisasjon og samhandling

1. Barnas beste er det førende prinsippet for oppvekstsektoren i Sør-Varanger. Barn og unge skal møte helhetlige og ansvarstakende tjenester.
2. Oppvekstsektoren i Sør-Varanger kommune kjennetegnes av nok ansatte og høy kompetanse.
3. Oppvekstsektoren i Sør-Varanger skal være et lærende fellesskap som søker utvikling. Vi tar en ledende rolle innen kompetanseutvikling i regionen, og arbeider for at det skal være tilbud om høyere utdanning i kommunen.
4. I Sør-Varanger kommune arbeider vi sammen for å utvikle tilbud som sikrer barn og unge gode oppvekstvilkår.
5. Oppvekstsektoren samarbeider med frivillige organisasjoner, næringsliv og kunnskapssektor for å inspirere til entreprenørskap, samarbeid om praksis- og lærlingeforhold og rekruttering av nyutdannede unge i lokalsamfunnet.

6.0 Sør-Varanger kommunes strategier for god oppvekst

Visjon for oppvekstfeltet i Sør-Varanger kommune

Barn og ungdom preges av høy sosial og faglig utvikling, noe som oppnås ved et oppvekstmiljø basert på trygghet, trivsel, tilhørighet og tilgjengelighet.
I tillegg har kommunen som mål å være dyktig til å se oppvekst i helhet, fra barnehage til videregående.
Sør-Varanger mot 2026
Kommuneplanens samfunnsdel 2014 - 2026

Barn og unge er den største ressursen Sør-Varanger kommune har. Med gode oppvekstvilkår legger vi til rette for at Sør-Varanger kommune skal være en attraktiv kommune å bosette seg i, med dyktige fagfolk, entreprenører på mange felt, solide bedrifter, kulturarbeidsplasser og en kompetanse som bidrar til utvikling og framgang for hele kommunen.

Skal vi skape gode oppvekstvilkår, må vi både ha fokus på tilbudet til hvert enkelt barn, og på oppvekstfeltet som helhet. De enkelte fagtjenestene må utvikles, og systemnivået må tilpasses dagens behov, slik at vi styrker kommunens faglige kompetanse og sikrer en helhetlig organisering av tilbud og tjenester for barn og unge i Sør-Varanger.

I planperioden vil de sentrale strategiene for å skape en bedre oppvekst i Sør-Varanger være

- Medvirkning
- Utjevning og inkludering
- Tidlig innsats
- Et godt tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid
- En god og helhetlig organisering, med høy og riktig kompetanse i alle ledd

6.1 Medvirkning

Barn og unge i samfunnet

De unge skal gis medbestemmelse i planlegging, beslutninger og ved gjennomføring av aktiviteter som påvirker deres hverdag

Sør-Varanger mot 2026
Kommuneplanens samfunnsdel s 22

Innen alle områder i oppvekstsektoren, fra barnehage, grunnskole og pedagogisk-psykologisk-tjeneste til ungdomspolitikk og barnevern, har barn har rett til å si meningen sin, og til at deres meninger blir tatt på alvor. Dette skal sikre at det er barnas beste som er i fokus for avgjørelser og endringer i Sør-Varanger kommune. Barn og unge har rett til å bli hørt både i forhold til sin hverdag i barnehage og skole, men også i andre forhold som angår dem, som fritidstilbud, byplan og andre arealplaner.

Barnehagenes lovverk fastslår at «man ivareta barnas rett til medvirkning ved å legge til rette for og oppmuntre til at barna kan få gitt uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Barna skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planleggingen og vurderingen av barnehagens virksomhet. Alle barn skal få erfare å få innflytelse på det som skjer i barnehagen.

I grunnskolen skal elever delta i beslutninger som gjelder deres egen læring. Elevene skal også delta aktivt i vurdering av eget arbeid, egen kompetanse og i sin egen faglige og sosiale utvikling. Opplæringsloven og Læreplanverket for Kunnskapsløftet gir rammer og føringer for elevmedvirkning som gjelder for all opplæring i alle fag.[17]

Også når pedagogisk-psykologisk tjeneste og barneverntjenesten er inne i forhold til barn og unge, skal barna ha anledning til å uttale seg og medvirke i alle faser av egen sak. Deres mening skal tillegges vekt, i samsvar med barnets alder og modenhet, men retten til medvirkning betyr ikke at de har avgjørende myndighet.

Barnas rett til å bli hørt er også en internasjonal forpliktelse Norge har anerkjent gjennom blant annet FNs barnekonvensjon.

Foreldre og «laget rundt barnet» har også rett til å få medvirke. Disse rettighetene er klart regulert gjennom lover og forskrifter. Hvis vi skal makte å gjøre oppveksten i Sør-Varanger kommune bedre, må dette gjøres i et samspill mellom barnet, familien, nærmiljøet og de offentlige tjenestene. Skal vi lykkes med å få til et samspill, er dialog, engasjement og reell medvirkning fra alle parter helt avgjørende.

Rett til å høres

Barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal fritt få gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet. Videre skal barnets synspunkter tillegges behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

FNs barnekonvensjon artikkel 12.1

[17] https://www.udir.no/tall-og-forskning/brukerundersokelser/Om-temaene-i-Elevundersokelsen/Medvirkning/

6.2 Utjevning og inkludering

Utjevning er en oppgave som ligger til kommunene, men som ikke alltid får like stor oppmerksomhet. Sosiale ulikheter er definert som en stor folkehelseutfordring, fordi det fører til ulike muligheter, ulik sosioøkonomisk status og ulik fordeling av sosial helse.[18]

Barndommen vil ofte prege resten av livsløpet. Oppvekstbetingelser i fosterlivet, i spebarnstiden og i barndommen har betydning for den sosioøkonomiske statusen vi får som voksne og for vårt potensial for mestring og god helse gjennom livsløpet.

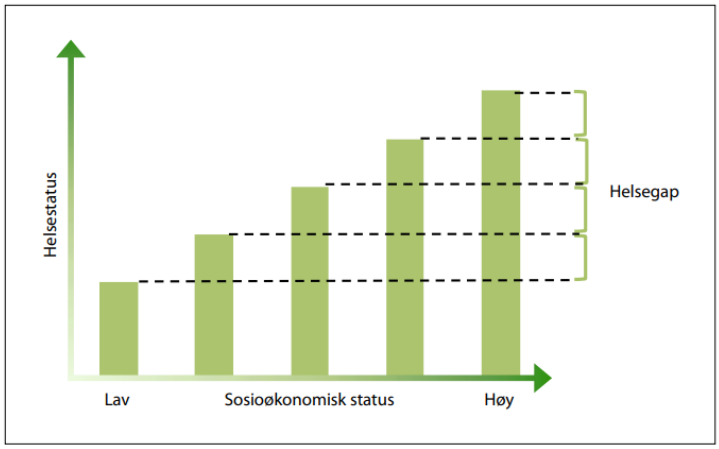

Figur 2 Helsegradienten – et allment mønster

Figurforklaring: «Helsegradienten – et allment mønster» illustrerer et viktig poeng ved de sosiale helseulikhetene. Helsen blir gradvis bedre ved økende sosioøkonomisk status. Hvor bratt denne kurven er, kan variere både med hvilket helsemål man benytter og indikator på sosioøkonomisk status.

Reduksjon av sosiale ulikheter I helse, NTNU. «Helsen blir gradvis bedre ved økende sosioøkonomisk status.» https://www.ntnu.no/documents/10304/1130562/Red_av_sosiale_ulikheter_web.pdf/9fb99844-7988-4f19-b352-623761d13418

Både barnehage, skole og kommunale helsetjenester har som samfunnsoppdrag å fungere utjevnende. I Sør-Varanger skal alle barn og unge ha mulighet til å utvikle sine evner og føle mestring uavhengig av sosial og kulturell bakgrunn, foreldrenes økonomi, utdanning eller bosted, funksjonsnivå, kjønnsidentitet og legning. De kommunale tjenestene er viktige redskap og kan spille en avgjørende rolle for utjevning, forebygging og en god oppvekst.

Når vi iverksetter tiltak for å redusere sosiale ulikheter anbefales det en kombinasjon av universelle tiltak og tiltak som er spesielt utformet for enkeltpersoner.[19] Universelle tiltak rettet mot alle, er effektive for å utjevne forskjellene, og ivareta hvert barn og hver ungdom. Nok voksne med høy kompetanse, gode og tilrettelagte leke- og læreområder, aktiviteter som bygger ferdigheter og kunnskap for alle, er slike tiltak. Indikerte tiltak, direkte innrettet mot de mest utsatte er viktige for den enkelte, men har ikke betydning for utjevning av forskjeller.

Forskning viser at utdanning har en klart utjevnende og positiv effekt, både i forhold til barns utdanning og yrkesløp, og mindre sosial ulikhet i helse, livskvalitet og livslengde.[20] Det vil si at når vi sikrer at barnehage og grunnskole har nok voksne, høy kompetanse og fokus på å inkludere alle barn, gir det grunnlag for at flere vil lykkes i å fullføre videregående opplæring og få en varig tilknytning til arbeidslivet og lokalsamfunnet. Dette er avgjørende faktorer for sosial tilhørighet og livsmestring for den enkelte, og for lokalsamfunnet, og viktig også i et folkehelseperspektiv.

[18] https://www.ntnu.no/documents/10304/1130562/Red_av_sosiale_ulikheter_web.pdf/9fb99844-7988-4f19-b352-623761d13418
[19] HUNT forskningssenter, Institutt for samfunnsmedisin, Levanger 2016, s 8 https://www.ntnu.no/documents/10304/1130562/Red_av_sosiale_ulikheter_web.pdf/9fb99844-7988-4f19-b352-623761d13418
[20] http://tidliginnsats.forebygging.no/Rapporter/Anbefalte-tiltak-mot-sosial-ulikhet-i-helse/

Universelle tiltak som metode

Fra indikerte tiltak til universell innsats

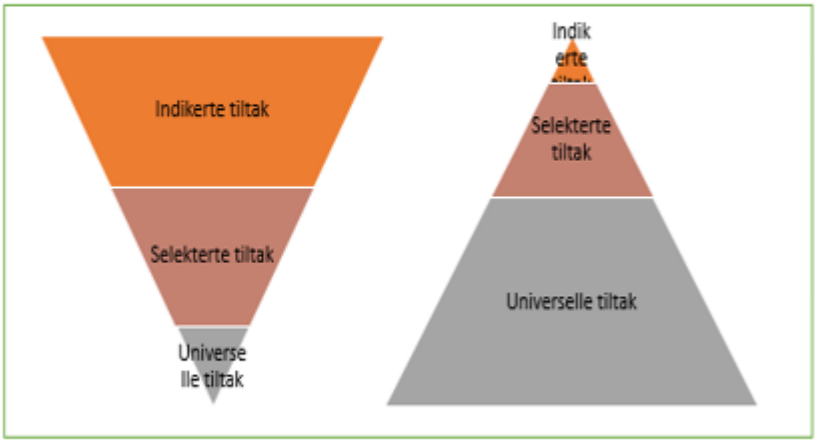

Universelle tiltak – retter seg mot alle, og ikke skiller mellom grupper og individer. Tiltakene når mange, og reduserer behovet for indikerte tiltak.

Selekterte tiltak - settes inn ved særskilt behov. Retter seg mot grupper av barn og unge med kjent og/eller forhøyet risiko for å utvikle problemer.

Indikerte tiltak –rettes mot barn og unge med høy risiko eller klare tegn på problemer. Settes inn etter at problemer har oppstått.

Med nye utfordringer i hverdagen og med flere familier uten et nettverk av slekt og venner rundt seg, ser vi at foreldrekurs, tett foreldreoppfølging av helsestasjonen og nær dialog mellom barnehage/skole og hjem er gode tiltak for å sikre mer kompetente foreldre, som setter gode rammer i oppveksten. Slike tiltak kan fungere både utjevnende og integrerende.

Å samarbeide med det frivillige organisasjonsliv for å kunne gi alle et tilbud om aktivitet innen f.eks. kultur og idrett, er viktige grep for utjevning blant barn og unge[21]. Samskaping og utvikling av samarbeid rundt tilbud til barn og unge vil være en naturlig utvikling.

[21] https://www.ntnu.no/documents/10304/1130562/Red_av_sosiale_ulikheter_web.pdf/9fb99844-7988-4f19-b352-623761d13418

6.3 Tidlig innsats

Tidlig innsats skal være en gjennomgående strategi i Sør-Varanger kommune. Grunnlaget for utvikling og læring blir lagt i barnas første leveår. Det tilbudet barna får i førskolealder og de første årene i grunnskolen, legger altså føringer for hvordan de mestrer livet videre, sosialt, gjennom utdanning og i arbeidslivet. Universelle tiltak som god voksentetthet, høy kompetanse og trygge omgivelser sikrer reell mulighet for å yte tidlig innsats. Der utfordringer oppstår, viser forskning at det å møte problemene tidlig og sette inn riktige tiltak, bidrar til at barna mestrer mer, og får en bedre utvikling.[22]

Med riktige støttetiltak tidlig, reduseres behovet for spesialpedagogiske tiltak senere i utdanningsløpet, og det legger grunnlag for at barnet kan delta i, og ha nytte av det pedagogiske tilbudet i barnehage og skole. Det fører i sin tur til større grad av sosial inkludering, og til en bedre mulighet for å lykkes i å fullføre utdanninga. Skal vi få til dette, må vi ha en systematisk oppfølging av hvert barn, slik at ekstra behov avdekkes så tidlig som mulig. Med tidlig innsats vil flere barn oppleve mestring tidlig og få mulighet til å nyttegjøre seg ordinær undervisning og delta i leke- og læringsfellesskap med de andre barna.

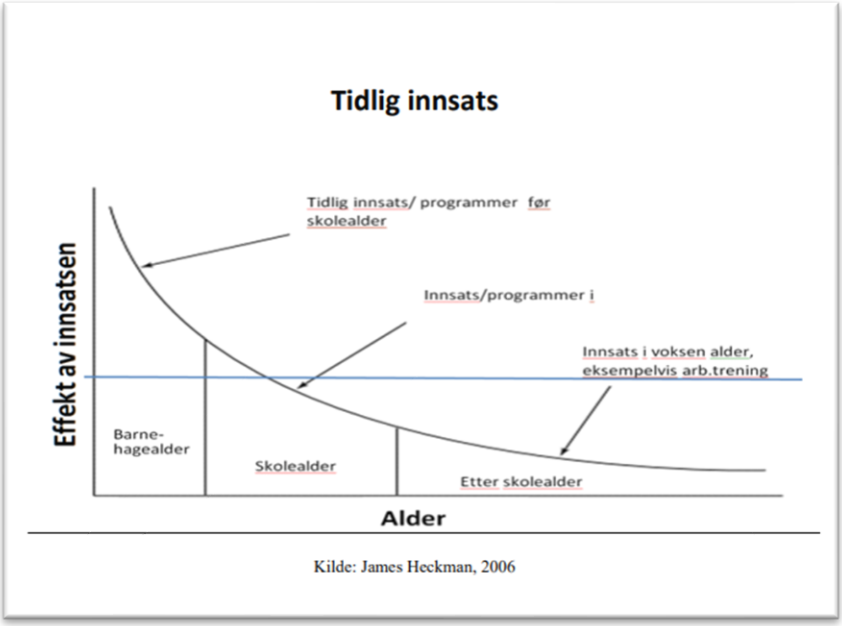

Tidlig innsats kan være nødvendig på mange felt, både når det gjelder barn og unges generelle utvikling sosialt, fysisk eller psykisk, særskilte utfordringer knyttet til læring og kognitiv utvikling, eller andre utfordringer som rus og omsorgssvikt.

Tiltak må settes inn umiddelbart når behov avdekkes, enten det er i førskolealder, eller i ungdomstida. Alle barn er ulike, og behovet for støttetiltak vil variere, mange trenger lite tilrettelegging innenfor det ordinære tilbudet, andre trenger større tiltak på flere områder.

Helsestasjon, barnehager og skoler må ha fokus på å se hvert enkelt barn, og rutiner for å følge med barnas utvikling. Dersom vi registrerer en mulig bekymring, må det være klare rutiner for å sette i verk støttetiltak, undersøkelser og drøftinger, på tvers av fag og sektorer. Det skal ikke gå unødvendig tid fra bekymring er registrert til det settes i gang observasjoner og eventuelle tiltak. Tjenestene må arbeide samlet og ansvarstakende.

Sør-Varanger kommune må bevege seg over til tidlig innsats og bruk av universelle, forebyggende tiltak. Slik vil vi oppnå at alle barn får en større mulighet til å oppleve en trygg oppvekst, der de får ta sine ressurser i bruk, utnytte sitt potensial og mestre livet.

[22] https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-6-20192020/id2677025/?ch=1

6.4 Styrket tverrfaglig og tverrsektoriell innsats

I 2026 preges Sør-Varanger av levende lokalsamfunn med aktive og engasjerte innbyggere og velfungerende og målrettede tjenester.

Sør-Varanger mot 2026
Kommuneplanens samfunnsdel

Barn og unge er vårt felles ansvar. Barna og deres familier, skal møte tjenester som arbeider sammen, er støttende og tar et helhetlig ansvar. Dette er også i tråd med nasjonale føringer, som understreker at kommunen må jobbe samlet, tverrfaglig og tverrsektorielt dersom det oppstår behov utover det som dekkes gjennom det allmenne tjenestetilbudet.[23] Vi må bygge sikre team rundt våre barn og unge, og søke samarbeid og tiltak i tråd med de behov barnet og familien har.[24]

Sør-Varanger kommune har ansvar for at de ulike tjenestene for barnefamiliene er godt koordinert, og må utvikle systemer og rutiner som sikrer samarbeid på tvers av fag, enhet og sektor.[25] Flere utredninger og Stortingsmeldinger har de senere årene satt fokus på dette. Deriblant Stortingsmelding 2016:19 Tid for lek og læring – Bedre innhold i barnehagen, NOU 2019:3, Nye sjanser, bedre læring og Stortingsmelding 2019:6, Tett på, tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO. For å få til et godt samarbeid må ansvar, roller og rom for samspill være avklart og akseptert av alle parter. Utfordringer rundt lovverk, som taushetsplikt og arbeidsformer må likeledes være avklart. Den statlige satsingen 0-24-samarbeidet utdyper både utfordringene, behovet for avklaringer, og kravet om at kommunene skal sikre samarbeid på tvers av fag og sektorer.[26]

For å forebygge skade og utenforskap, og for å sikre at risikoutsatte barn får mulighet til en positiv utvikling, må vi «bygge motstandsdyktighet», og bidra til å forsterke de positive faktorene. Det er avgjørende at ulike tjenester, fagmiljø og nærmiljø arbeider sammen og spiller på lag, slik at vi både kjenner til, og har tilgang til å iverksette tiltak både i forhold til barnets utviklingsbehov, foreldrenes kapasitet og familie og miljø. Tverrfaglighet er altså en forutsetning for å lykkes.

Dette innebærer at Sør-Varanger kommune må utvikle et systematisk, tverrfaglig/ flerfaglig og tverrsektorielt samarbeid med kompetanse i alle ledd. Kommunens ressurser skal utnyttes til barnets beste, enten det er innen utdanning, kultur og fritid eller helserelatert.

Når Sør-Varanger kommune skal utvikle samarbeidsstrukturer for tverrfaglig samhandling, innebærer det blant annet at strukturene må være forankret på ledernivå, slik at de ansatte i tjenestene opplever at det tverrfaglige samarbeidet er viktig og har høy prioritet.

[23] https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-21-20162017/id2544344/
[24] http://tidliginnsats.forebygging.no/Global/Rapport-risiko-hos-barn-og-unge.pdf
[25] https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-20152016/id2479078/sec6
[26] https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/nasjonale-satsinger/samarbeid-om-utsatte-barn-og-unge-mellom-0-og-24-ar/

6.5 En helhetlig organisering, med høy faglighet og kompetanse

Kompetanse og kunnskap

Sør-Varanger er senter for innovasjon og kompetanseutvikling i Øst-Finnmark.

De menneskelige ressurser videreutvikles slik at individ og samfunn er i stand til å møte fremtidige utfordringer.

Sør-Varanger mot 2026
Kommuneplanens samfunnsdel s 24

Møtet med barn og unge i Sør-Varanger skal være preget av varme og respekt, men også av kompetanse og profesjonalitet.

Oppvekstsektoren i Sør-Varanger kommune skal være en lærende organisasjon, som utvikler seg samlet og planmessig. En helhetlig organisering vil gi profesjonelle, forutsigbare tjenester, som legger grunnlag for tett kommunikasjon, samhandling og utvikling av tverrfaglige og flerfaglige kompetansemiljø.

6.5.1 Høy faglighet og god kompetanse

Riktig og høy kompetanse innebærer en økt mulighet for kunnskapsbasert utvikling og innsats, og er en forutsetning for kvalitet i utdanningen.[27] På oppvekstfeltet i Sør-Varanger skal både praktisk handling, organisering og utviklingsarbeid være forankret i, og bygge på, faglig kompetanse. For å utnytte det potensial som ligger i kunnskap og erfaring blant våre ansatte, må sektoren ha fokus på å utvikle seg som lærende organisasjon, der vi drar veksler på hverandre, og bygger en solid, helhetlig og kompetent organisasjon. Systematisk innsats for å utvikle en enda bedre praksis, der observasjon og analyse benyttes, styrker oppvekstsektoren som lærende fellesskap.

Gjennom økt kompetanse og faglig utvikling skal Sør-Varanger kommune styrke sin posisjon som ledende innen oppvekst og utdanning i vår region. Vi skal fortsatt ta et ansvar for samarbeid og utvikling av utdanningsfeltet, med mål om at det skal være mulig å fullføre sin utdanning på universitets- og høyskolenivå også i Øst-Finnmark.

6.5.2 En sterk og samlet organisasjon

Skal Sør-Varanger kommune møte barn og unge profesjonelt, må oppvekstsektoren ha en god og helhetlig organisering, med tydelig avklaring rundt strukturer, roller og ansvar.

Sektoren må utvikle en planmessig og samlet organisasjon som sikrer gode og effektive tjenester, som både fyller egne oppgaver og bidrar i tverrfaglige og flerfaglige kompetansemiljø, med forutsigbarhet, profesjonalitet og mulighet for tett kommunikasjon, samhandling og utvikling.

Dette innebærer at det er behov for en evaluering av eksisterende organisering, med fokus på oppgavefelt og -forståelse, rolle- og ansvarsavklaringer og mål om å utvikle en formålstjenlig og solid organisasjon.

[27] Stortingsmelding 2019:6, Tett på-tidlig innsats

7.0 Strategisk oppvekstplan – kort oppsummering

I Sør-Varanger skal barnas beste være det førende prinsippet for oppvekstfeltet. Barn og unge skal ha kvalitetssterke og likeverdige tilbud som bidrar til at alle kan få utviklet sine evner og ressurser. Oppvekstfeltet skal bidra til utjevning og arbeide forebyggende gjennom gode, universelle tiltak og tidlig innsats.

Et godt tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid på oppvekstfeltet er avgjørende for at vi skal lykkes med å skape en kvalitetssterk, og trygg oppvekst, preget av mestring og glede i Sør-Varanger kommune.

Strategisk oppvekstplan omhandler tilbudene for barn og unge fra det første møtet på helsestasjonen til de er ferdige med videregående skole. Tjenestemessig dekker den de kjernetilbud Sør-Varanger kommune skal ha på oppvekstfeltet, som kommunale helsetjenester, barneverntjenester, pedagogisk-psykologiske tjenester og grunnskole for voksne, sammen med barnehage, skolefritidsordning, kulturskole og skole. I tillegg er fritidsaktiviteter og familie sentrale faktorer i oppveksten, noe som tas hensyn til i planen.

En helhetlig og god organiseringen av oppvekstsektoren med en samlet innsats for kompetanse og kunnskapsutvikling gir et godt utgangspunkt for gode tjenester innen oppvekstsektoren.

De sentrale strategiene for oppvekstsektoren i den kommende 10 års perioden vil altså være:

- Medvirkning
- Utjevning og inkludering
- Tidlig innsats
- Tverrfaglig og tverrsektoriell samhandling
- God organisering og høy kompetanse

Strategisk oppvekstplan – Handlingsdel inneholder innsatspunkter for planmessig utvikling og konkrete tiltak. Handlingsdelen skal rulleres hvert 4. år.

Å vokse opp i Sør-Varanger – Kunnskapsgrunnlag for Strategisk oppvekstplan inneholder bakgrunn og faktagrunnlag for den strategiske planen. Kommuneplanens samfunnsdels visjoner, mål og tiltak (strategier) som kan innvirke i forhold til oppvekstsektoren er lagt inn til slutt i kunnskapsgrunnlaget.

Vedlegget *Prosessen fram til Strategisk oppvekstplan* gir en oversikt over prosessen fram til Strategisk oppvekstplan, med arbeidsgruppe, dialog og høringsinnspill.